

A gyógykezelés

A legfontosabb és elsődleges feladat: szakemberhez kell fordulni. Ha az iskolában kapott információt a helyzetről, akkor ott is kérhet segítséget. De felkeresheti a szülő gyermekével együtt a drogambulanciát is. Ha a háziorvoshoz fordul, ő is segít, hogy szakemberhez kerüljön a gyermek.

A helyzet megoldását azzal sem segítik elő, ha igyekeznek eltussolni a kialakult, kész állapotot. A szülők sajnos hajlamosak arra, hogy tagadják, leplezzék, kendőzzék a gyermekük állapotát. Ez érzelmileg érthető, de a cselekvést kívánó helyzetben nem fogadható el. Ebben az állapotban tenni kell. Mindent meg kell tenni, ami jó megoldásként szóba jöhet. Szakember segítsége nélkül csekély a valószínűsége, hogy eredményes lesz az igyekezet. A késlekedés, a mulasztás jóvátehetetlen. Bizony, ez gyakran előfordul, még a terápia szakaszában is.

Ilyenkor ismét és ismét az jár az ember fejében, hogy miért kellett ennek megtörténnie. Elég erős leszek-e a rám nehezedő teher súlya alatt? Milyen hibát követtem el? Rosszul szerettem a gyermekemet?

Fontos a nevelés során a szülői szív szeretetét az értelem tisztaságával és értelmes cselekedetekkel összekapcsolni.

A droggal szemben gyengének bizonyult gyermeknek, a szenvedélybetegség áldozatának a talpra álláshoz, az újra induláshoz gyógyulásra van szüksége. Ehhez támogatásra, esetleg – a szakorvos véleménye szerint – intézményi gyógyellátásra és mindenekfelett erős akaratra, kitartásra van szükség.

A negatív hatás pozitív megközelítése

A drogprobléma egészségügyi, erkölcsi, szociális és gazdasági vetülete

Sajnálatos helyzet, de a drogveszély a mindennapi életünkben, mint egy kórokozó, jelen van. Senki sem vitatja, hogy ez negatív jelenség, veszélyállapot. A helyzet megítélése abban tér el és rendeződik kétpólusúvá, hogy megkülönbözteti egyrészt a nemzetközi alvilágnak a mindennapi életbe, szinte a családi életbe beletaposó profithajszáját, másrészt főként az ifjúságnak a tapasztalatlanságból eredő áldozati szerepét.

A probléma több komponensű: 1) egészségügyi, 2) gazdasági, 3) etikai, jogi és egyéb következmények szintjén értékelendő.

1) Az egészségügyi okfejtés keretében, az általános vélemény szerint, reális megközelítéssel: ha valaki tönkreteszi a saját életét, az nem magánügy. Hiszen a kábítószerfüggő személy (noha nagyon könnyen vált azzá) nem, vagy igen nehezen áll vissza a normális életvezetésre. Már a kábítószer-fogyasztás kezdeti fázisában feladja a normális életvitelét. Hamarosan a társadalom periferiájára szorul, és nincs ereje visszakapaszkodni. Ezzel egyidejűleg az egészségügyi intézmények ellátására szorul. Nem időlegesen, hanem véglegesen.

2) Ekkor lesz az önpusztító magánélet etikai problémává. A társadalom értékítélete stabil abban a vonatkozásban, hogy az önhibán kívül támogatásra szoruló embertársaik szociális támogatását, egészségügyi ellátásának szükségességét elfogadják. Szánakozással vagy tárgyilagosan fogalmazzák meg: „nem tehet róla”, „elég baja van szegénynek” stb. Ez az emberséges, megértő magatartás állandó értékrend a társadalom tagjaiban. A drogosokkal más a helyzet. Már annak a fiatalnak (fiú vagy leány) is, aki érdeklődést mutat, vagy csupán kíváncsiságot tanúsít a drog iránt, tudnia kell, milyen következményekkel jár a drog kipróbálása, majd rendszeres fogyasztása. (Közbevetőleg fontos ismét hangsúlyozni a következőket: a szenvedélybetegségek a káros hatások vonatkozásában eltérő természetűek. Ez elsősorban abban nyilvánul meg, hogy a dohányzásról, az alkoholoról le lehet szokni, a drogról szinte majdnem lehetetlen. Embert próbáló feladat ez, az akaraterő próbája. Igen kevés ember jár sikerrel.)

Amikor drogfogyasztásra szánja magát valaki, amikor az akarata erre irányul, még tisztában van a jövőbeni cselekménye következményeivel. Ezért a döntéséért, a jövőbeni cselekményéért, annak következményeiért etikai (és jogi) felelősség terheli. A felelősség egyértelmű, hiszen a drogos személy önhibájából, saját akaratából jutott abba a helyzetbe, vált fogyasztóvá, majd függővé. A drogfüggő állapota „csak” következménye a korábbi döntésének és tettének. A másik tényező, hogy amikor a drogfüggő személy a következő drogadagját kívánja megszerezni, az ehhez való pénzt mindenáron (lopás, betörés, rablás, esetleg akár még emberölés elkövetésével is) megszerzi. Hiszen pénzre van szüksége, hogy a szorongástól és egyéb keserves tünetektől megszabadulva, droghoz jusson. Ezt az erőszakos pénzszerzési módot, az állampolgárokra irányuló veszélyhelyzetet, a mindennapi élet biztonságának elvesztését nem fogadja megértéssel a társadalom nagyobbik része. Ez a

veszélyhelyzet az oka a drogosokkal szembeni negatív értékítéletnek. Azt pedig egyértelműen és egységesen elutasítja a lakosság, hogy potenciálisan, állandóan veszélyeztetett legyen.

A társadalom értékítélete azonban humánus, illetve antihumánus vagy álhumánus finomításokat is rejt. Minden ép elmével bíró személy – érvel az egyik csoport – tudja, hogy az egészség, a testi épség, az emberi méltóság, az emberi élet a legnagyobb érték. Ki védhetné ezt jobban, mint az ember maga? Lehet-e fontosabb dolog, mint az embernek az önmagáért való felelőssége? Ha pedig valaki önpusztító életet él, ki lehet ezért elsődlegesen felelős? A kérdések özöne vádol. Azt a szempontot viszont nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a fiatalok személyek értelme nem áll azonos szinten a felnőttekével. Ezért kap elsődleges szerepet, ezért tartozik a gyermekért felelősséggel – az erkölcsi normák és a jogi szabályozás szerint – a szülő, a gyám.

3) Szociális ellátást igényel az alkoholista, a drogfüggő személy. A szenvedélybetegnek sajátos életmódjából következően nincs munkabére, egyéb jövedelemforrása, vagy az kevés a szenvedélyének kielégítésére, így szociális ellátásra, gondoskodásra szorul. Az alkotmány meghatározása szerint az állampolgároknak joguk van a szociális biztonsághoz: „önhibájukon kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén a megélhetésükhöz szükséges ellátásra jogosultak” [70/E § (1) bekezdés]. Mindamelllett a nélkülözők általában szociális támogatásban részesülnek.

Az egyén előzőleg önmaga döntött saját életvezetéséről. Ő tette önmagát saját akaratából vagy akaratgyengeségéből minden külső kényszerítő tényező nélkül szenvedélybeteggé. De hol van az alkoholisták, a drogosok esetében az önhibán kívüli állapot? – kérdezik a jogszabályt elemző állampolgárok.

4) Gazdasági tényező. A tisztességes, adófizető állampolgárok közbiztonságot kérnek, mivel ennek fontosságát egyre fokozottabban érzik. Ez jogos igény. Ezt a biztonságot pedig saját pénzükön vásárolják meg, hiszen az ő adójukból finanszírozzák. Tény, hogy a szenvedélybetegek köztudottan nem vállalnak részt a közterhek viseléséből, nem adóznak.

Az államháztartás olyan, mint a családi háztartás. A bevételekből fedezhetők a kiadások. A nemzetgazdaság bevételeihez pedig nem járulnak hozzá a szenvedélybetegek. A szenvedélybetegek sem munkájukkal, sem járulékfizetéssel,

sem adófizetéssel, sem egyéb módon nem vállalnak részt a társadalom működéséhez szükséges vagyoni értékek megteremtésében. A társadalomnak, az állami intézményrendszereknek viszont – mind humanitárius, mind jogszabályi kötelezettségből – gondoskodniuk kell a szenvedélybeteg állampolgárokról (akik között sok a hajléktalan) élelmiszerral, szállással, egészségügyi ellátással, és egyéb, az élethez alapvetően szükséges feltételek meglétéről.

Az egyéni felelősség és a szülői kötelezettség

Sok szó esett már az előzőekben arról, hogy a gyermek a tudati fejlődésének különböző szakaszaiban, testi és szellemi fejlettségének a felnőttekét el nem érő fokán a felróható magatartásáért nem, vagy a felnőttekétől eltérő módon vonható felelősségre. Ebből következően a fiatalok gondolkodását, akaratát és cselekedeteit az értük felelős személyeknek, a szülőknek, a gyámnak kell a helyes irányba befolyásolni, és elősegíteni a helyes életvezetésüket. Ez a törvényben előírt kötelezettségük.

A megelőzés

A kíváncsi ember előzetesen nem méri fel a drog veszélyeit. Nem számol azzal, hogy a szer függőséget okoz.

A testi függőség abban nyilvánul meg, hogy a droghoz szokott szervezet csak úgy tudja ellátni a funkcióit, ha folyamatosan megkapja az adagot. A fogyasztó nem tud élni a drog nélkül.

Éppen ez a hiányérzet határozza meg a lelki függőséget. A szer mindenáron való elérése, beszerzése, birtoklása, felhasználása köti le a fogyasztó gondolatait, érzelmvilágát, a cselekvési kényszere csak erre összpontosul. Ez a törekvés pedig messzire ható eredményekhez vezet.

A veszélyhelyzetet pozitív, cselekvő programra vetítve, a társadalomnak, elsődlegesen a szülőknek biztosítaniuk kell a gyermek testi-lelki egészségéről való gondoskodást, segíteniük a kiskorú testi, értelmi és erkölcsi fejlődését.

A hangsúly a megelőzésen van. Ezt a követelményt a következő tények indokolják. A szenvedélybeteg sérült személyiség, lelki egyensúlyát, a megromlott egészségi állapotát visszaállítani nemcsak hosszú folyamat és esetleges eredményt ígérő törekvés (hiszen az eredménytelenséggel is számolni kell), hanem kevés eredményt ígérő, de iszonyatosan nehéz feladat is. A testi és lelki sérüléseket, a negatív

hatásokat nyomtalanul eltüntetni – szakemberek álláspontja szerint – szinte nem is lehet.

Ebből következően minden amellet szól, hogy meg kell kímélni a gyermekeket a szenvedélybetegségektől.

A drogmegelőzés két módja:

- 1) a direkt eljárások: a tréningek és
- 2) az indirekt tevékenység: a következetes preventív, megelőző nevelés.

A legkülönbözőbb tréningek közös jellemzője, hogy meghatározott programra, meghatározott időszakra és meghatározott feltételekkel jönnek létre. Az eredmények időnként mérhetők és pozitívak.

Az egészségkárosító önpusztító étellel szemben sokan a lehetséges legjobb megoldásnak a speciális programokat, a tréningeket tartják.

A nevelés

A nevelés a legfontosabb tudomány. Ki emlékszik már a kétismeretlenes egyenletre? Pythagoras tételét is elfelejtette a hajdan volt jó tanulók nagy része is. De az, amit – elsősorban – a szülői házban, a családi otthonban, értéknek fogadtak el, tiszteletben tartottak, megmaradt. Mert a családi közösség, az otthon kötőanyaga. Nem a lakás, a szuperautó, a konyhai elektromos berendezések, a luxus egyéb változatai, hanem az életet meghatározó abszolút értékrend, az a startkő. A szabad akaratból eredően, a személyi szabadsághoz való jogból következően, a dolgok rendje szerint, az ember a saját életét éli. Él és cselekszik. A biztonsági pontról – a jövőbe vetett hittel – kimozdul. Elindul, hogy visszatérhessen. A szülőknek ezt el kell fogadniuk, mert ez az élet rendje. Egy fontos dolgot viszont előzetesen meg kell tenniük: fel kell készíteniük a gyermekeiket a tisztas helytállásra. Ez a legkamatozóbb befektetés.

Az ember akkor érzi magát biztosnak, erősnek, ha erkölcsi nevelést is kapott. Az emberré formálás művészete az egyik legfontosabb feladat. Mindenki képes rá, ha akarja. Az akarat pedig – egyszerű értelmezésben – az ember sajátja. Ha kell, az ember eszköze ahhoz, hogy uralma legyen önmaga felett. Erre a szintre a gyermeknek el kell érnie, értelme megfelelő szintjén. Tudatosan kell akarni, hogy a gyermek emberré váljon. Nem csupán biológiai értelemben kell emberré érnie a gyermeknek, hanem a szó legjobb értelmében, intellektuális értéket kell benne

teremteni. Ez a szülő feladata. Ez a legnagyobb eredmény, amit a szülők elérhetnek a drogok és más káros hatások viszonylatában.

Értelemmel kell szeretni, okosan, józan realitással kell a lélek húrjait érinteni. A magot el kell vetni, hogy szárba szökkenjen, és termést hozzon. A szavaknak súlyuk van. Sok esetben mégsem elegendők. A tettek teszik az embert méltóvá önmagához. A tettek minősítik az embert. A cselekedetei mutatják meg, hogy ki és mi önmagában az ember. Az, hogy az ember milyen vagyont szerzett, másodlagos tényező. Tudatosítani kell a gyermekben: nem az a fontos, hogy mi van körülötted, hanem az, hogy mi van benned. Értékelj önmagadat: mi vagy te igazán, ott, legbelül. A gyermekek általában igen fogékonyak és érdeklődők. Még fokozottabb az érdeklődésük magukkal kapcsolatban, és azzal, ami velük összefügg. Ez az állapot aktivitást igényel a szülő részéről. Ezért jól, helyesen, tapintattal kell megközelíteni a gyermek érdeklődése szerinti területeket.

A gyermeknevelés során ezt nem lehet megspórolni. Tisztán kell látnia, hogyan haladhat előre, hogyan szárnyalhat felfelé. De, fel kell arra is készíteni, ha az élet úgy hozza, akkor a nehéz időket, méltatlanságokat, a kudarcokat is emberi méltósággal kell elviselnie. Erősnek kell lennie a küzdelemben, és nem szabad elbizakodnia a sikerekben. El kell fogadtatni a gyermekkel az emberi élet értékét, az emberi méltóság, minden ember méltóságának törvényét, a mások iránti tiszteletet, megbecsülést, a mások anyagi javai iránti megbecsülést. Az egészség, mint érték, annak megőrzése, az egészséges életmódot elfogadó gondolkodás nem a reklámok szintjén értékelendő. Az egészségmegőrzés körébe tartozik az egészségkárosító életmód elutasítása, a káros szenvedélyektől való tartózkodás. Ehhez mély elhatározás, kemény akarat erő szükséges. Mindenki van intellektuális értékek. Ezeket kell előhívni – ez a nevelés lényege.

El kell fogadnia a gyermeknek, hogy az emberi méltóság nem szóban, nem külső megnyilvánulásban létező fogalom. Az értékeket a gyermek tudati szintjének megfelelően kell megismertetni, elfogadtatni. A nevelésben is az élet bölcsessége érvényesül: amikor a gyermek értelme nyiladozik, elindul az ismeretszerzés folyamata, majd rakódik rá az ismeret, a tudás fokozatosan, értelmi szintjének megfelelően. Folyamatosan tárul fel előtte a világ, a szellemi fejlettségi fokának megfelelően. Természetesen az alapok elsajátítása után érik a tudata és benne a saját értékrendje, erkölcsi normája. Azért kell ennek a folyamatnak hangsúlyt adni, hogy nyilvánvaló legyen: a nevelés egyik fázisa sem hanyagolható el.

Tudatosítani kell a gyermekben azt is, hogy a közösségi élet, a társadalmi lét, az embertársak egymáshoz való viszonya az egymás iránti megbecsülésen, a tisztességes tetteken alapszik. Az élet realitása megkívánja, hogy a kudarcokra is felkészítsék a szülők a gyermekeiket. Tudnia kell, hogy az ember akkor is ember marad, ha méltatlanul bánnak vele, vagy ha megbotlik. Nincs az a mélypont, ahonnan el ne lehetne indulni. De azt is, mint mindent az életben, akarni kell. Erre a minden erőt magában foglaló akaratra meg kell tanítani a gyermeket. A szülő a gyermekért erkölcsileg, jogilag felelős. Még a sajátos filozófiával körített érvei szerint sem testálhatja át a felelősséget más személyre, konkrétan az iskolára, a pedagógusokra. A szülő elsődleges feladata a nevelés, a pedagógus hivatásbeli munkája pedig az oktatás. A nevelés sokrétű és egységes feladata azonban megkívánja a szülő és a pedagógus együttes tevékenységét. A gyermekekért való együttműködés elengedhetetlen követelmény. A gyermek egy idő után kikerül az iskolából, de a szülők soha sem engedhetik meg, hogy eltávolodjanak a gyermekeiktől.

Ebben a fejezetben a kötelező magatartásra utaló kell szócska túlságosan gyakori. Nem véletlenül: a nevelés erkölcsi és törvényi kötelezettsége megkívánja az egyértelmű meghatározást.

A szenvedélybetegségek sajátos problémája

A szülők félnek attól, hogy a gyermekeik veszélybe kerülhetnek, hogy a rossz irányba indult társaik magukkal rántathatják. A szülőkre ez a tudat nyomasztóan hat. Félnek ettől a veszélytől, mert bizonyos értelemben tehetetlenül állnak a problémával szemben.

Éppen ezért fontos tisztában lenni a szenvedélybetegségekkel, hogy bizonyos értelemben felkészüljenek. Ezt a célt szolgálták az előzőekben kifejtettek.

A kérdéssel viszont foglalkozni kell. Közvetlen hangnemben, kötetlenül beszélgetni kell erről a gyermekekkel. Kell, mert a hallgatás a legrosszabb, amit a szülők és a gyermekekért felelős felnőttek tehetnek. Hallgatással semmiképpen nem tudják a szülők elhárítani magukról a felelősséget. Passzivitással csupán a kényelmet, a nehéz helyzetek előli kitérést fejezik ki. A gyengeség, a megfutamodás pedig nem helyénvaló, ha éppen a gyermekek veszélyhelyzetét kell elhárítani. Fel kell készíteni az élettapasztalatok híján lévő gyermekeket a veszély kivédésére. Még a probléma jelentkezése előtt együtt kell a védekező reakciót kiépíteni.

Ha a normális életmód, az életrend és értékrend az egyensúlyvesztés állapotába kerül, akkor belépnek a pótcselekvések, illetve a pótillúziók. Persze, ez történik akkor is, ha egy rossz baráti társaság, egy felelőtlen vagy kíváncsi tett következtében a fiatalok a káros szenvedélyek rabjává válik.

Tisztán kell látni, és szembe kell nézni azzal, hogy a káros szenvedélyek következményei a személyiségleépülés, a jellemdeformáció, a fizikai állapot leromlása, a szocializáció hiánya, a szubkultúrába szorulás, a társadalom szélére való kisodródás. Ettől kell megvédeni a gyermekeket.

A káros szenvedélyeknek a fiatalokat illető kiemelt veszélyéről azért is indokolt beszélni, mert egyrészt a prevenció ez esetben is indokolt és eredményes törekvés, másrészt a fiatalok kíváncsisága, minden iránti érdeklődése, a személyiségfejlődést meghatározó tényezők szerepe, annak nemcsak felismerése, hanem megfelelő irányba történő vezetése, irányítása megmentheti a gyermeket az önpusztítástól.

Védeni, óvni kell a gyermekeket a rossz környezettől, a megbízhatatlan „barátoktól”, más személyektől, illetve ezek következményeitől, többek között a drogvészélytől. Mint ismeretes, a drogok legtöbb fajtájánál gyorsan kialakul a függőség. A szer pótlását követeli a szervezet. Olyan erős igény ez, hogy a fogyasztó az újabb adag megszerzése érdekében mindenre képes, még a legrettenetesebb dolgokra is. A drogkereskedők ezért élnek az úgynevezett „bevetés” módszerével. Számolnak azzal, hogy a kóstoló után már keresi majd őket a drogfogyasztó.

A gyermekek és a fiatalok, speciális helyzetükből adódóan, kiszolgáltatottak. A személyiségformálódás időszakában, a személyiségérés folyamatában a világra rácsodálkozó ifjúság természetes állapota a kíváncsiság. Az ifjúságnak ebben az értékelési körben fontos másik jellemzője a határozottság, az akaratszilárdság hiánya. Az ifjúság pszichikai fejlődésének átmeneti fázisában még nem erősödött meg az akaratereje. Nem képes nagyobb összefüggések értékelésére, illetve arra, hogy ennek megfelelően cselekedjék. Sok egyéb szempont értékelésével együtt ennek a két tényezőnek jelentősége van abban, hogy a gyermekek nem, vagy alig tudnak ellenállni a drognak. Éppen ezt a két, egymással szoros összefüggésben álló, egymáshoz kapcsolódó tényezőt használják ki a drogkereskedők.

Meggyőződésem, hogy ebben a mai veszélyeztetett helyzetben is a megelőzés a leghatásosabb, legeredményesebb megoldás. Ennek tevékenységre kell épülnie. Ez a sajátos tevékenység pedig a nevelés. Nem lehet egyetlen szervezetre, hatóságra,

intézményre terhelni sem a feladatot, sem az érte való felelősséget. A feladatellátásban együttes tevékenységgel részt kell vállalnia a szülőknek, a tanároknak, természetesen a tanulóknak, az egész ifjúságnak. Ezt a tevékenységet kell hogy támogassa minden szervezet, intézmény, végső soron az egész társadalom.